Lintunen, P. 2005. Aloittavat yliopisto-opiskelijat englannin kielen ääntäjinä. In Kuure, L., Kärkkäinen, E. & Saarenkunnas, M. (eds), *Kieli ja sosiaalinen toiminta – Language and Social Action*. AFinLA Yearbook. Publications de l'association finlandaise de linguistique appliquée 63, 375-386.

▼▼▼▼

ALOITTAVAT YLIOPISTO-OPISKELIJAT ENGLANNIN KIELEN ÄÄNTÄJINÄ

Pekka Lintunen
Turun yliopisto

The pronunciation of English has been a frequent topic for research in Finland. English is the most common foreign language in Finnish schools. This paper focuses on a study in which beginning university students of English (N=34) were tested when they began their studies. The subjects read aloud a short passage, after which their performances were analysed on a phonemic level. The model accent of the study was RP. The results show that even at the university level students can have several problems in their pronunciation. The results also suggest that the phonemic context has to be borne in mind when discussing the most problematic sounds.
Keywords: English as a second language, pronunciation, English phonetics

1 JOHDANTO

Suomalaisten englannin kielen taito on kansainvälisesti mitaten korkea (Takala 1998). Yleensä heikoimmiksi puoliksi mainitaan suullinen kielitaito ja erityisesti ääntäminen. Myös yliopisto-opiskelijat ovat maininneet nämä niiksi kielitaidon alueiksi, joita ei kouluissa tarpeeksi painotettu (Pietilä 1999: 13-14). Ääntäminen eroaakin muista kielitaidon alueista, koska se on motorinen taito ja vaatii hieman erilaista lähestymistapaa opetuksessa. On myös muistettava, että suomen ja englannin kielten äännejärjestelmien välillä on hyvin suuria eroja, mikä antaa suomalaisille englannin oppijoille haastavan lähtökohdan. Erot eivät kuitenkaan ole vaikeimpia oppia, vaikka perinteinen kontrastiivinen fonetiikka onkin pitänyt sitä lähtökohtanaan (kts. esim. Lado 1957). Uudempi tutkimus on osoittanut, että uusien äänteiden oppiminen on vaikeinta vain aluksi, mutta suurempi ja pysyvämpi vaikeus muodostuu silloin, jos kohdekielessä on äidinkieleen verrattuna ns. *samankaltainen* äänne (Flege 1987, 1988; Flege & Hillenbrand 1987). Tällaisissa tapauksissa oppija saattaa joutua esimerkiksi erottamaan äidinkielessään vapaassa vaihtelussa tai komplementaarisessa distribuutiossa (eli foneettiseen ympäristöön perustuvassa täydennysjakaumassa) esiintyvät äänteet kohdekielessä omiksi foneemeikseen.

Tämä artikkeli keskittyy yhteen osaan suurempaa tutkimusta (Lintunen 2004). Tarkoitus on kuvata aloittavien englannin yliopisto-

opiskelijoiden ääntämistaitoa foneemisella tasolla. Pennington (1996: 220-223) määrittää puhutun vieraan kielen taidolle kolme tavoitetta: ymmärrettävyys, sujuvuus ja tarkkuus. Tämän kirjoituksen keskipisteessä on lähinnä tarkkuus, mutta toki foneemien sekoittuminen saattaa vaikuttaa myös ymmärrettävyyteen ja englannin kielen ns. heikot muodot (*weak forms*) ovat erittäin tärkeitä sujuvuuden kannalta.

Suomessa on pitkä perinne vieraan kielen ääntämisen tutkimuksessa. Suuri osa tutkimuksesta on ollut luonteeltaan kontrastiivista ja keskittynyt englannin kieleen (esim. Wiik 1965, Suomi 1980 ja Jyväskylän kontrastiivinen projekti [esim. Lehtonen, Sajavaara & May 1977] sekä viimeisimpinä Peacock 2002 ja Peltola 2003). Monissa tutkimuksissa koehenkilöinä on käytetty yliopisto-opiskelijoita. Monet tutkimukset ovat keskittyneet tiettyihin äänneryhmiin tai yksittäisiin sanoihin. Tämä tutkimus perustuu kuitenkin teksteihin ja käsittelee kaikkia äänteitä, jolloin tarkoituksena on tuoda kokonaiskuva koko englannin äännejärjestelmästä ja foneemien suhteellisesta vaikeudesta suomalaisen oppijan näkökulmasta.

2 METODOLOGIA

Tutkimuksen koehekilöinä oli 34 ensimmäisen vuoden englantilaisen filologian opiskelijaa (27 naista, 7 miestä), jotka osallistuivat vuoden mittaiseen ääntämiskurssiin. Koehenkilöt testattiin toisella opetusviikolla. Heidän piti lukea ääneen nauhalle lyhyt teksti ja yhdeksän erillistä sanaa ja yksi lyhyt lauseke. Suurin osa materiaalista oli siis juoksevaa tekstiä. Jokaisen koehenkilön ensimmäinen kieli oli suomi ja he kaikki pyrkivät englanninenglannin mukaiseen malliääntämykseen (vrt. Nevalainen 1998). Malliääntämys määriteltiin kahden ääntämissanakirjan avulla. Toinen sanakirjoista kutsui malliaan nimellä RP (Wells 2001) ja toinen nimellä BBC English (Roach & Hartman 1997). Käytännössä näiden kirjojen välillä ei ole suurta eroa.

Koehenkilöiden ääntäminen arvioitiin virheiden pohjalta. Tutkimuksessa käytettiin kolmea arvioitsijaa, joista ensimmäinen on tämän artikkelin kirjoittaja, joka myös opetti kyseisen kurssin. Toinen arvioija oli suomea äidinkielenään puhuva yliopiston opettaja ja kolmas arvioitsija oli kielikeskuksen opettaja, joka oli syntyperäinen englanninenglannin puhuja. Ensimmäinen arvioitsija arvioi koko aineiston. Toinen arvioitsija arvioi osan materiaalista (7 koehenkilöä, 20,6 %) ja samoin kolmas (3 koehenkilöä, 8,8 %). Aikataulujen vuoksi toinen ja kolmas arvioitsija eivät pystyneet arvioimaan suurempaa osaa aineistosta, mutta määrä arvioitiin riittäväksi paljastamaan mahdolliset systemaattiset erot eri arvioijien tai natiivien ja ei-natiivien välillä (vrt. Fayer & Krasinski 1987; Hadden 1991; Ludwig 1982).

Jokaisen arvioijan piti arvioida jokainen foneemi testissä kokonaisuutena. Arvioitsijoiden piti vastata jokaisen koehenkilön

kohdalla kolmeen kysymykseen, jolloin foneemit jaettiin myös kolmeen virhekategoriaan:

1. Mikä foneemi puuttuu (eli on aina äännetty väärin)?
2. Missä foneemissa on usein virheitä?
3. Missä foneemissa on joskus virheitä?

Tilastollista analyysia varten virhekategorioille annettiin numeeriset arvot 5, 3 ja 1 (tässä järjestyksessä). Ensimmäinen kysymys paljasti vakavimmat puutteet koehenkilön äännejärjestelmässä. Suomen ja englannin äännejärjestelmien erot oli otettava myös huomioon, ja arvioitsijat esimerkiksi sopivat, että jos /z/-foneemi ei koskaan esiinny soinnillisena allofonina koehenkilön puheessa, niin koko foneemin katsotaan puuttuvan. Tästä huolimatta englannissa on foneettisia ympäristöjä, jolloin /z/-foneemi pitää ääntää soinnittomana, jolloin se on hyvin samankaltainen kuin suomen /s/-foneemi. Toisen ja kolmannen kysymyksen tarkoituksena oli luoda ero hieman systemaattisempien virheiden tai mahdollisten lipsahdusten välille. Toisessa virhekategoriassa vaadittiin, että koehenkilö tuotti äänteen myös oikein ainakin kerran. Äänteiden frekvenssi otettiin myös huomioon, jolloin hyvin tavallisessa äänteessä kaksikin virhettä laskettiin vielä lipsahdukseksi, kun taas harvinaisimmissa äänteissä sama määrä laskettiin jo systemaattiseksi virheeksi (vrt. Brown 1991; Dalton & Seidlhofer 1994: 144-146). Käytännössä toinen virhekategoria oli luenteeltaan heterogeenisin: siihen kuului foneemeja, jotka koehenkilö saattoi tuottaa oikein vain kerran koko testissä, ja foneemeja, jotka tuotettiin oikein monta kertaa, mutta joissa oli myös usein virheitä. Yksittäisten foneemien virhemäärät muodostivat jatkumon, joka tässä tutkimuksessa pyrittiin jakamaan kolmeen osaan, jolloin analyysivaihe nopeutui ja tutkimukseen pystyttiin ottamaan enemmän koehenkilöitä.

Arvioitsijat olivat sitä mieltä, että suurin vaikeus oli toisinaan päättää äännefrekvenssin perusteella, kuuluiko foneemi toiseen vai kolmanteen virheluokkaan. Tästä huolimatta tutkimuksessa arvioijien väliset korrelaatiot havaittiin hyvin korkeiksi[1]. Eniten eroja oli juuri toisen ja kolmannen virhekategorian välillä. Suurimpia eroja arvioitsijoiden välillä aiheuttivat vokaalit. Konsonanttien kohdalla tuloksissa oli vähemmän eroja. Kaikki arvioitsijat olivat sitä mieltä, että englannin aksenttien erojen vuoksi vokaalien oikea laatu oli vaikeampi määritellä. Ensimmäinen arvioija oli tiukempi malliaksenttimääritelmässään kuin toiset. Koska vain ensimmäinen arvioija arvosteli koko koehenkilöjoukon, jatkossa esitetyt lukumäärät ja prosentit perustuvat hänen arvioonsa. Tärkeimmät eroavaisuudet arvioitsijoiden välillä mainitaan kyseisen äänteen kohdalla.

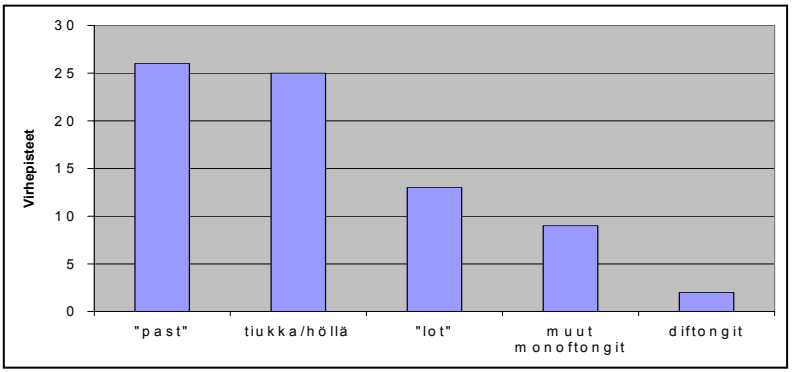
[1] Tutkimuksessa käytettyjen arvioitsijoiden väliset korrelaatiot olivat seuraavat (Pearsonin r): arvioija 1 ja 2: r=0,868, p<0,01; arvioija 1 ja 3: r=0,782, p<0,01; arvioija 2 ja 3: r=0,684, p<0,01.

3 VAIKEIMMAT ÄÄNTEET

Tutkimuksessa havaittiin, että monien foneemien kohdalla oli paljon puutteita. Koehenkilöitä tarkastellessa havaittiin, että vain yhdellä koehenkilöllä kaikki virheet voitiin lukea mahdollisiksi lipsahduksiksi. Yhteensä 12 koehenkilöä (35,3 %) tuotti jokaisen englannin foneemin oikein ainakin kerran testin aikana. Heidän äännejärjestelmänsä oli siis eheä, mutta he saattoivat tehdä vaihtelevan määrän muunlaisia systemaattisia virheitä tai harvinaisempia, mahdollisia lipsahduksia. Kääntäen voi siis sanoa, että 22 koehenkilöltä (64,7 %) puuttui ainakin yksi englannin foneemi kokonaan, ja 10 koehenkilöltä (29,4 %) puuttui vähintään kaksi foneemia. Heikoin koehenkilö äänsi joka kerta väärin viisi englannin foneemia.

3.1 VOKAALIT

Kuten edellä mainittiin, vokaalien arvioiminen oli metodologisesti hankalampaa kuin konsonanttien, sillä arvioitsijat suhtautuivat eri tavalla vokaalien vaihteluun. Vokaalien tarkat laadut riippuvat usein puhujasta, ja tärkeintä onkin vokaalijärjestelmän sisäinen järjestys (vrt. Pennington 1996; Jenkins 2000). Arvioitsijat 2 ja 3 hyväksyivät laajemman leksikaalisen distribuution englannin /æ/- ja /ɑː/-vokaaleille (esim. sanoissa *past* ja *lot*, joilla nimillä nämä virheet esiintyvät myös jatkossa) kuin arvioitsija 1, joka noudatti malliaksentin mukaista distribuutiota. Kuvio 1 esittää yhteenvedon vokaalivirheistä virhepisteineen, ja siitä näkee eri virhetyyppien suhteet.

Kuvio 1. Vokaalivirheet.

Virhepistemäärä vastaa virheen tehneiden koehenkilöiden määrää. Kuviosta näkee, että virheet tyyppiä *'past'* ja *'lot'* olivat hyvin yleisiä.

Näiden lisäksi tavallinen virhe oli sekoittaa ns. tiukat (*tense*) ja höllät (*lax*) vokaalit. Muut monoftongi- ja diftongivirheet olivat suhteellisen harvinaisia.

3.1.1 PUUTTUNEET VOKAALIT

Keneltäkään koehenkilöltä ei arvioitsijoiden mielestä systemaattisesti puuttunut yhtään vokaalifoneemia. Vakavin puute koehenkilöiden vokaalijärjestelmissä oli jokaisen arvioitsijan mukaan se, ettei koehenkilöiden vokaaleissa useinkaan ollut laadullista eroa tiukkien ja höllien vokaalien välillä (esim. sanoissa *beat* /biːt/ ja *bit* /bɪt/). Tämä laatuero on vaikea havaita korvalla juoksevasta tekstistä, minkä vuoksi koeasetelmaan lisättiin erilliset sanat *skeet*, *kit* ja *kid*. Näiden sanojen perusteella arvioitsijat päättivät, ovatko koehenkilön suppeat etuvokaalit laadullisesti erilaiset. Yhteensä 25 koehenkilön (73,5 %) katsottiin tuottaneen tiukan ja höllän suppean etuvokaalin laadullisesti samanlaisena. Toisin sanoen heillä ei ollut laatuoppositiota englannin ns. pitkien ja lyhyiden vokaalien välillä. Tämä havainto perustui vain yhteen mittaukseen, joten on tietysti mahdollista, että joissakin muissa sanapareissa laatuero olisi ollut selvempi. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että tiukkojen ja höllien vokaalien välinen laatuero on suomalaisten suurin vaikeus englannin vokaalijärjestelmässä vielä yliopistotasollakin. Suomalaiset korvaavat sen äidinkielestään tutulla kesto-oppositiolla, mutta onkin syytä huomata, että kesto on vain yksi opposition piirre ja laatuero on havaittu tärkeämmäksi piirteeksi, koska englannin vokaalien kesto on pitkälti foneettisesta ympäristöstä johtuva allofoninen piirre (Marjomaa 1985; Raimo & Suomi 1978; Suomi 1976, 1980; Wiik 1965).

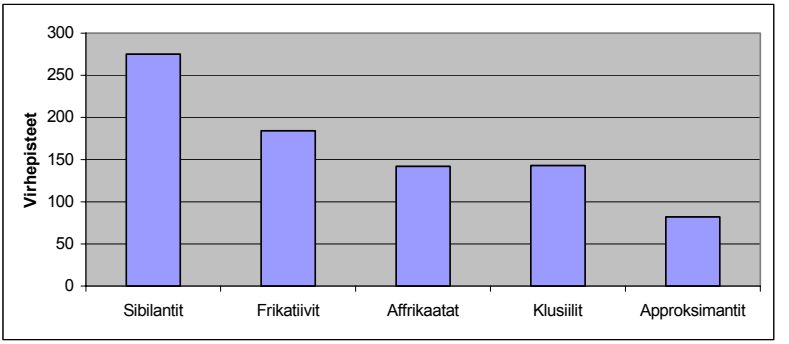
3.1.2 JOSKUS VIRHEELLISET VOKAALIT

Muutamissa vokaaleissa oli havaittavissa pieniä virheitä. Monet näistä virheistä saattoivat olla pelkkiä lipsahduksia, mutta samalla ne saattoivat paljastaa myös jotain samankaltaisten sanojen sekoittumisesta tai koehenkilöiden vaikeudesta erottaa englannin ortografinen ja foneeminen taso toisistaan (esim. /ɒ/-vokaali sanassa *above* tai /aʊ/-diftongi sanassa *country*). Tavallisimmat virheet olivat /ɑː/-vokaalin korvaaminen /æ/:llä ja /ɒ/-vokaalin korvaaminen /ɑː/:lla esimerkiksi sanoissa *past* ja *lot*. Nämä virheet eivät johtuneet niinkään ääntämisvaikeuksista vaan valitusta malliaksentista. Samalla ne todennäköisesti kertovat amerikanenglannin vaikutuksesta tutkimuksen koehenkilöihin, jotka pyrkivät englanninenglannin ääntämismalliin. Vaikka nämä virheet saattoivat olla hyvinkin systemaattisia joillakin koehenkilöillä, ne laskettiin silti kuuluvan lievimpään virhekategoriaan, koska vain yksi arvioija piti niitä virheinä ja kysymys on enemmän siitä, kuinka suurta vaihtelua haluaa malliaksentissa sallia.

On myös huomattava, että englannin painoton vokaali /ə/ oli hyvin harvinainen koehenkilöiden puheessa painottomissa tavuissa ja heikoissa muodoissa. Kyseisen vokaalin laatu kuitenkin vaihtelee paljon ja sen esiintyminen riippuu usein lausepainosta (Heikkinen 1979; Öbendorfer 1998). Siksi tutkimuksessa oli vaikeuksia sanoa, milloin kyseinen äänne oli väärin. Jokainen arvioija oli kuitenkin sitä mieltä, että monilla koehenkilöillä tämä äänne oli liian harvinainen.

3.2 KONSONANTIT

Arvioitsijoiden välillä oli vain pieniä eroja konsonanttien kohdalla. Kaikki arvioitsijat olivat sitä mieltä, että koehenkilöt tekivät enemmän ja vakavampia virheitä konsonanttien kohdalla. Konsonantteja pidetäänkin englannissa vokaaleja tärkeämpinä äänteinä, jotka kuuluvat englannin ytimeen (Jenkins 2000: 136-159; O'Connor 1980: 24). Konsonanttivirheet on esitetty artikulaatiotavan mukaisiin luokkiin jaettuina kuviossa 2 sekä konsonanttikohtaisesti taulukossa 1, josta näkee myös annetut virhepisteet virheen vakavuuden mukaisesti.

Kuvio 2. Konsonanttivirheet artikulaatiotavan mukaisesti

Taulukko 1. Vaikeimmat konsonantit ja niille annetut virhepisteet

Foneemi	5 pisteen virhe	3 pisteen virhe	1 pisteen virhe	Virhepisteet yht.
ʒ	20	5	6	121
z	10	22	2	118
dʒ	5	24	4	101
v	0	23	5	74
θ	3	15	12	72
w	0	15	13	58
tʃ	1	7	15	41
ð	0	9	10	37
k	0	4	19	31
g	0	0	31	31
ʃ	0	5	16	31
b	0	5	13	28
d	0	0	24	24
r	0	0	24	24
t	0	1	12	15
p	0	0	14	14
s	0	0	5	5
f	0	0	1	1
h	0	0	0	0
m	0	0	0	0
n	0	0	0	0
ŋ	0	0	0	0
l	0	0	0	0
j	0	0	0	0
Yhteensä	44	138	227	826

Kuten kuviosta 2 voi havaita, sibilanttivirheet olivat selvästi yleisimpiä. Myös frikatiivit, affrikaatat ja klusiilit aiheuttivat paljon virheitä. On myös huomattava, että englannissa on vain kaksi affrikaattaa, jotka siis aiheuttivat yhtä paljon virheitä kuin kuusi klusiilia. Helpoimmiksi äänteiksi osoittautuivat approksimantit.

Taulukosta 1 näkee konsonantit niiden vaikeusjärjestyksessä sekä virhetyypit. Taulukko osoittaa, että selvästi vaikeimmat äänteet olivat soinnilliset sibilantit ja soinnillinen affrikaatta. Seuraavaksi vaikeimmat

äänteet olivat /v, θ, w/. Sibilantti /z/ oli ainut äänne, jossa jokaisen koehenkilön katsottiin tehneen jonkinlaisen virheen. Klusiilit olivat melko tasaisia virheiden aiheuttajia. Nämä äänteet tuottivat kuitenkin vain harvoin systemaattisia virheitä, mutta ne aiheuttivat lähinnä satunnaisia virheitä monille koehenkilöille. Käsittelen seuraavassa konsonanttivirheitä niiden vakavuuden mukaisessa järjestyksesä.

3.2.1 PUUTTUNEET KONSONANTIT

Testissä havaittiin yhteensä viisi konsonanttia, jotka joku koehenkilö saattoi ääntää virheellisesti joka kerta. Nämä vakavimmat ääntämisvirheet aiheuttaneet konsonantit olivat /ʒ, z, dʒ, θ/ ja /tʃ/. Kyseessä ovat siis englannin kaksi soinnillista sibilanttia, molemmat affrikaatat ja soinniton dentaalifrikatiivi. Heikoimmalta koehenkilöltä puuttuivat nämä kaikki. Soinnilliset sibilantit olivat selvästi tavallisimmat puuttuvat foneemit, ja näistä kahdesta /ʒ/-foneemi puuttui huomattavasti useammin koehenkilön foneemijärjestelmästä.

Peräti 20 koehenkilöä (58,8 %) äänsi soinnillisen palato-alveolaarisen sibilantin /ʒ/ joka kerran väärin. Kyseinen foneemi testattiin kolme kertaa (tämä äänne on myös englannin harvinaisin konsonantti, kts. Brown 1991). Alveolaarisibilantti /z/ puuttui 10 koehenkilöltä (29,4 %). On myös huomattava, että jokainen koehenkilö teki jonkin virheen tässä äänteessä. Vaikeita sanoja olivat esimerkiksi *thousands* ja *disease*, joissa esiintyy soinnillinen allofoni [z]. Yleensä virheelliset sibilantit korvattiin äänteellä /s/. Joiltakin koehenkilöiltä puuttuivat myös affrikaatat /tʃ, dʒ/, jotka äännettiin /ts/-kombinaationa, tai dentaalifrikatiivi /θ/, joka äännettiin yleensä klusiilina /t/.

3.2.2 USEIN VIRHEELLISET KONSONANTIT

Tähän kategoriaan luettiin jokaisen koehenkilön kohdalla ne äänteet, joissa oli usein virheitä (foneemin frekvenssi huomioon otettuna), mutta jotka koehenkilö kuitenkin äänsi ainakin kerran oikein. Näin pyrittiin selvittämään ne foneemit, jotka olivat ehkä ennestään tuttuja, mutta saattoivat yhä aiheuttaa ongelmia esimerkiksi äänteen foneettisen kompleksisuuden vuoksi tai tietynlaisessa foneettisessa ympäristössä. Edelliseen kategoriaan kuuluneiden äänteiden lisäksi tavallisimmat usein virheitä aiheuttaneet konsonantit olivat /v, w/ ja /ð/. Tavallinen virhe /v/- ja /w/-äänteiden kohdalla oli niiden sekoittaminen keskenään tai ääntäminen puolivokaalina [ʊ] kuten suomessa. Peräti 23 koehenkilöllä (67,6 %) oli vaikeuksia /v/-äänteen kanssa. Tämä ääntämisvirhe on todettu hyvin ärsyttäväksi natiivien mielestä (Morris-Wilson 2004:58).

3.2.3 HARVOIN VIRHEELLISET KONSONANTIT

Testissä havaittiin, että koehenkilöt tuottivat viisi konsonanttia aina oikein. Nämä konsonantit olivat /h, m, n, ŋ, l, j/. On kuitenkin huomattava, että tutkimus keskittyi vain foneemiseen tasoon, jolloin huomiota ei kiinnitetty esimerkiksi /l/-foneemin tummaan tai heleään laatuun, mikä saattaa aiheuttaa foneettisia virheitä.

Kaksi foneemia aiheutti hyvin harvoin virheitä: /f/ ja /s/. Näistä jälkimmäinen aiheutti ongelmia lähinnä hyperkorrektiuden kannalta, kun se korvattiin joskus ääntеillä /z/ ja /ʃ/. Melko monella koehenkilöllä oli joskus ongelmia /p, r, d/- ja /g/-foneemien kanssa. Näiden foneemien kohdalla virhetyypeissä oli hieman eroja. Aspiraatio-ongelmat selittivät virheet /p/-foneemissa, kun taas /r/-foneemin ongelmallisin puoli oli leksikaalinen distribuutio[2]. Ongelma liittyi siihen, että malliaksentti ei ollut roottinen aksentti, joten /r/-äännettä ei pitänyt ääntää samassa tavussa vokaalin jälkeen. Suurimmalla osalla (70,6 %) koehenkilöistä olikin ongelmia lähinnä sen vuoksi, että toisinaan he äänsivät amerikan-englannin mallin mukaisesti ja toisinaan jäljitellen englanninenglantia. Sama tendenssi huomattiin edellä vokaaleissa.

Jo aiemmin kuvailtu tiukkojen ja höllien vokaalien ero liittyy virheisiin /d/-foneemissa. Myös tämän konsonantin virheet havaittiin sanaparissa *kit*, *kid*. Yhteensä 24 koehenkilöä (68,6 %) tuotti tämän sanaparin niin, että vokaalin pituus oli suunnilleen sama ja sanat erosivat vain viimeisen konsonantin soinnin kohdalla. Englannissa kuitenkin sananloppuisen sointieron ratkaiseva foneettinen piirre on edeltävän äänteen pituus (Suomi 1980). Soinnillista konsonanttia edeltävä äänne on selvästi pidempi kuin soinnitonta konsonanttia edeltävä äänne. Tämä virhetyyppi siis liittyy sekä vokaalien oikeaan kestoon että sananloppuiseen sointieroon. Vaikka ero realisoituukin edeltävässä äänteessä, laskettiin nämä virheet englannin äännejärjestelmän mukaisesti virheeksi sananloppuisessa äänteessä. Näissä virheissä /d/-foneemi oikeastaan edustaakin sananloppuisen sointiopposition vaikeutta, joka (kuten vokaalien tiukka-höllä -laatuero) kuuluu vaikeuksiin, jotka johtuvat väärän foneettisen piirteen korostamisesta. Vokaaleissa suomalaiset korostavat liikaa kestoa, joka onkin oikeastaan paljolti riippuvainen seuraavan konsonantin soinnillisuudesta. Nämä vaikeudet ovat sidoksissa toisiinsa ja ovat yhtymäkohta vokaali- ja konsonanttivaikeuksien välillä. Myös tässä kokeessa nämä piirteet osoittautuivat tavallisiksi ongelmakohdiksi ja aiheuttivat virheitä lähes yhtä usein.

Tavallisin konsonanttiongelma, joka silti esiintyi koehenkilöllä vain kerran tai pari testin aikana, oli /g/-foneemin leksikaalinen distribuutio. Peräti 31 koehenkilöllä (91,2 %) oli ongelmia tämän äänteen kanssa, kun se esiintyi konsonanttiyhtymässä /ŋg/ (esimerkiksi sanoissa *England* ja

[2] Tutkimuksessa ei puututtu /r/-foneemin erilaiseen laatuun suomessa ja englannissa.

language). Virheenä oli se, että näissä konsonanttiyhtymissä /g/-äänne jätettiin ääntämättä (kuten suomessa sanassa *englanti*). Vaikka kyseessä on vain ongelma äänteen oikeassa distribuutiossa eikä niinkään foneemin oikeassa tuottamisessa, niin on sinänsä kiinnostavaa ja huolestuttavaa havaita, kuinka moni oppilas saattaa läpäistä lukiotasoisen opetuksen ja pärjätä yliopistossakin englannin opiskelijana, vaikka ei osaisi ääntää opiskelemansa kielen nimeä foneettisesti oikein (ottamatta tässä edes huomioon sananloppuista sibilanttia).

4 FONEETTISEN KONTEKSTIN VAIKUTUS

Kiinnostavana piirteenä tuloksissa oli se, että foneettisella ympäristöllä tuntuu olevan melko suuri vaikutus siihen, kuinka vaikea äänne on. Tähän ongelmaan on jo edellä viitattu esimerkiksi sointioppositiota edeltävän vokaalin keston kohdalla tai /ɑː, ɒ, r/- ja /g/-foneemeissa.

Suomalaisissa foneettisissa tutkimuksissa (tämä tutkimus paljolti mukaan lukien) on kiinnitetty melko vähän huomiota foneettisiin ympäristöihin ja foneemin asemaan sanassa. Tutkimuksen tulokset viittaavatkin siihen, että olisi syytä tutkia suomalaisten englannin ääntämistä ottamalla huomioon myös foneettinen ympäristö. Vaikuttaa siltä, että eräät äänteet ovat vaikeampia sanan alussa kuin lopussa (esim. /dʒ/ on vaikeampi sanassa *jeans* kuin sanassa *fridge*) ja toiset äänteet ovat vaikeampia sanan lopussa tai keskellä kuin sanan alussa (esim. /ʃ/ on vaikeampi sanassa *British* kuin sanassa *she* tai /z/ on vaikeampi sanassa *easy* kuin sanassa *zoo*). Samoin tässäkin tutkimuksessa usein mainitut foneettiset distribuutiot vaikuttavat äänteen vaikeuteen (esimerkiksi /g/-foneemin kohdalla). Valitettavasti koeasetelma oli sellainen, että kaikki foneemit eivät välttämättä esiintyneet kaikissa sanan asemissa, joten tarkemmat johtopäätökset foneettisen ympäristön vaikutuksesta jäävät tuleviin tutkimuksiin.

5 LOPUKSI

Tämä tutkimus on siis lisä jo perinteiseen kontrastiiviseen englannin fonetiikan tutkimukseen Suomessa. Tutkimus ei paljastanut kovin ristiriitaisia tuloksia aiempiin tutkimuksiin verrattuna (esim. Moisio & Valento 1976). Ehkä kiinnostava tulos onkin se, että kovin merkittäviä muutoksia suomalaisten englannin foneemien hallinnassa ei ole tapahtunut vuosikymmenien aikana edes pitkälle edistyneillä puhujilla. Tätä voisi pitää myös huolestuttavana tuloksena, mutta tietysti englannin ja suomen äännejärjestelmätkin ovat pysyneet melko stabiileina. Toki suomalaiset nuoret ovat nykyään varmasti tottuneempia englannin puhujia kuin aiemmin, mutta huolimatta siitä, että kontrastiivisia tutkimuksia on tehty jo vuosikymmenien ajan, niillä ei ole tuntunut olevan suurta vaikutusta. Jo kauan on tiedetty suomalaisten suurimmat

ääntämisongelmat sekä myös se, kuinka näihin voi puuttua ja kehittää auttavia harjoituksia. On kuitenkin mahdollista, että oppilas läpäisee koko suomalaisen koulujärjestelmän ilman, että kukaan puuttuu hänen ääntämiseensä. Ääntäminen on motorinen taito, jota pitäisi harjoitella eksplisiittisesti kaikilla kouluasteilla. Valitettavasti panostus ääntämiseen riippuu nykyisin paljolti opettajasta. On ensiarvoisen tärkeää saada kaikki vieraan kielen opettajat kiinnittämään huomiota myös ääntämisen opettamiseen. Tutkimuksellinen mielenkiinto kannattaa jatkossa ulottaa myös foneettisten ympäristöjen tarkempaan analysointiin. Näin saadut tulokset saattaisivat tehostaa englannin ääntämisen opetusta myös jatkossa, kun opetus osataan kohdistaa oikeanlaisiin ympäristöihin kunkin foneemin kohdalla. On myös huomattava, että suurin osa Suomessa tehdyistä kontrastiivisen fonetiikan tutkimuksista keskittyy englanninenglantiin. Nämä tulokset ovat tietysti suurelta osin sovellettavissa myös oppijoille, jotka haluavat pyrkiä esimerkiksi amerikanenglannin tai lingua franca -englannin mukaisen ääntämismalliin (vrt. Jenkins 2000), mutta olisi hyödyllistä saada tutkimustuloksia myös eri mallia noudattavista oppijoista. Englannin ääntämisen mallien moninaisuus ei kuitenkaan saa olla esteenä ääntämisen eksplisiittiselle opettamiselle.

LÄHTEET

Brown, A. 1991. Functional load and the teaching of pronunciation. Teoksessa A. Brown (toim.) *Teaching English Pronunciation*. London: Routledge, 211-224.

Dalton, C & B. Seidlhofer. 1994. *Pronunciation*. Oxford: Oxford University Press.

Fayer, J.M. & E. Krasinski. 1987. Native and nonnative judgments of intelligibility and irritation. *Language Learning* 37:3, 313-326.

Flege, J.E. 1987. The production of "new" and "similar" phones in a foreign language. *Journal of Phonetics* 15, 47-65.

Flege, J.E. 1988. The production and perception of foreign languages. Teoksessa H. Winitz (toim.) *Human Communication and its Disorders*. Norwood, NJ: Ablex, 224-401.

Flege, J.E. & J. Hillenbrand. 1987. Limits on phonetic accuracy in foreign language speech production. Teoksessa G. Ioup & S.H. Weinberger (toim.) *Interlanguage Phonology*. Cambridge, MA: Newbury House, 176-203.

Hadden, B.L. 1991. Teacher and nonteacher perceptions of second-language communication. *Language Learning* 41:1, 1-24.

Heikkinen, H. 1979. Vowel reduction in the English of Finnish learners. Teoksessa Lehtonen, J. & K. Sajavaara (toim.) *Papers in Contrastive Phonetics*. Jyväskylä Cross-Language Studies 7. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 15-52.

Jenkins, J. 2000. *The Phonology of English as an International Language*. Oxford: Oxford University Press.

Lado, R. 1957. *Linguistics Across Cultures*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

Lehtonen, J., K. Sajavaara & A. May. 1977. *Spoken English*. Jyväskylä: Gummerus.

Lintunen, P. *Pronunciation and Phonemic Transcription: A Study of Advanced Finnish Learners of English*. 2004. Anglicana Turkuensia 24. Turku: Turun yliopisto.

Ludwig, J. 1982. Native-speaker jugdments of second-language learners' efforts at communication: a review. *The Modern Language Journal* 66:3, 274-283.

Marjomaa, I. 1985. It's not how long you make them – or is it? Englishmen and Finns producing one another's vowels. Teoksessa J. Tommola & K. Battarbee (toim.) *Papers from the Conference of Departments of English in Finland*. Turun yliopiston englantilaisen filologian julkaisuja 7, 177-189.

Moisio, R. & E. Valento. 1976. *Testing Finnish Schoolchildren's Learning in English Consonants*. Jyväskylä Contrastive Studies 3. Reports from the Department of English, University of Jyväskylä.
Morris-Wilson, I. 2004. *English Segmental Phonetics for Finns*. Oulu: Oulun yliopistopaino.
Nevalainen, T. 1998. Which English? Englannin kielen ääntämisnormien kehitys ja variaatio. Teoksessa A. Iivonen & T. Nevalainen (toim.) *Vieraan kielen fonetiikan opetuksen näkökohtia*. Helsingin yliopiston fonetiikan laitoksen julkaisuja 21, 95-112.
Obendorfer, R. 1998. *Weak Forms in Present-Day English*. Oslo: Novus Press.
O'Connor, J.D. 1980. *Better English Pronunciation*. 2. painos. Cambridge: Cambridge University Press.
Peacock, M. 2002. *Teaching English Pronunciation at University Level in Finland*. Julkaisematon väitöskirjatutkimus. Jyväskylän yliopiston kirjasto.
Peltola, M.S. 2003. *The Attentive and Preattentive Perception of Native and Non-native Vowels: The Effect of Second Language Learning*. Julkaisematon väitöskirjatutkimus. Turun yliopiston kirjasto.
Pennington, M. 1996. *Phonology in English Language Teaching*. London: Longman.
Pietilä, P. 1999. *L2 Speech: Oral Proficiency of Students of English at University Level*. Anglicana Turkuensia 19. Turku: Turun yliopisto.
Raimo, I. & K. Suomi. 1978. Pari kontrastiivista kuuntelukoetta. Teoksessa T. Tikka (toim.) *Fonetiikan päivät – Joensuu 1976*. Joensuun korkeakoulun kielten osaston julkaisuja 1.
Roach, P. & J. Hartman. 1997. *Daniel Jones' English Pronouncing Dictionary*. 15. painos. Cambridge: Cambridge University Press.
Suomi, K. 1976. *English Voiceless and Voiced Stops as Produced by Native and Finnish Speakers*. Jyväskylä Contrastive Studies 2. Reports from the Department of English, University of Jyväskylä.
Suomi, K. 1980. *Voicing in English and Finnish Stops*. Turun yliopiston suomen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 10.
Takala, S. 1998. Englannin kielen taso Suomessa – hyvää kehitystä. Teoksessa S. Takala & K. Sajavaara (toim.) *Kielikoulutus Suomessa*. Jyväskylä: SOLKI, 73-90.
Wells, J.C. 2001. *Longman Pronuncation Dictionary*. 2. painos. Harlow: Longman.
Wiik, K. 1965. *Finnish and English Vowels*. Turku: Turun yliopisto.